

Mission LiFE

Nudging individual and collective action towards **'Lifestyle for Environment'**

Konark Sun Temple

PREFACE

Shri Pradip Kumar Amat
Minister
Forest, Environment & C.C Department
Government of Odisha

As concerns about environmental deterioration and climate change continue to escalate, India has emerged as the beacon light in addressing mounting environmental challenges and devising sustainable plans for the future.

As our commitment to mitigate environmental deterioration and climate change, Mission LiFE is a visionary initiative by Government Of India.

Making the role of people crucial in creating awareness, discovering solutions and taking requisite actions on environmental deterioration and climate change, the pioneering initiative democratises environmental action, making it a collective effort of both the Government and the public.

The initial phase of Mission LiFE will focus on prodding individuals, communities and institutions to practice 75 simple environment-friendly actions (LiFE actions) in their daily lives across 7 categories.

Students and youth constitute the bedrock of this mass environmental movement and to stir their curious minds, something more than alphabets and disinteresting write ups are requisite.

I congratulate CES for bringing out an outstanding pictorial book encompassing the LiFE actions through vibrant pictures where every picture tells a story.

As a commendable action, the vernacular translations of the imparted instructions will for sure touch the lives of the rural folk and guide them towards a sustainable lifestyle.

I do hope that, the book will leave a deep impact on each of the reader and motivate them to reflect and consider adopting a Lifestyle for Environment.

Wishing the publication all success.

landscape in route to Deomali

PREFACE

Shri Satyabrata Sahu, IAS

Director, Centre for Environmental Studies
and Coordinator, Odisha EIACP PC-Hub
Forest, Environment & C.C Department
Government of Odisha

Arresting the global attention, the consequences of climate change are becoming increasingly ineluctable. At this juncture, demonstrating that economy and ecology are fundamentally intertwined, India has been the catalyst for the world in adopting green initiatives and promoting sustainable living at a global scale.

To help achieve the national environmental and climate goals in a more participatory and democratic manner, in a farsighted move, Government has launched Lifestyle for Environment or Mission LiFE program across the country.

Emphasising on the democratisation of climate change actions by creating a global community network called “ProPlanetPeople”, Mission LiFE, in its first phase, will focus on prompting individuals, communities and institutions to practice 75 simple environment-friendly actions (LiFE actions) in their daily lives across 7 categories.

As the backbone of the nation’s future, sowing the seeds of environmental consciousness in school children and ensuring their active involvement is the need of the hour.

Pictures invoke curiosity, keep the mind engaged and leave a deep impact on the readers especially the young ones. The Center for environmental studies has done a commendable job in bringing out a pictorial book embracing the LiFE actions with bilingual instructions.

I am sure these pictures and the accompanying instructions in both English and Odia will have an indelible impression on each of the reader, and spur them towards a sustainable Lifestyle for Environment.

I wish the publication best of luck.

Khiching, Mayurbhanj, Odisha

PREFACE

Dr. K. Murugesan, IFS

Director, Centre for Environmental Studies
and Coordinator, Odisha EIACP PC-Hub
Forest, Environment & C.C Department
Government of Odisha

Environmental degradation and climate change present a worrying trend across the globe, instigating disasters of Himalayan amplitude that invites immediate global attention and action. As both a driver and consequence of disasters, it narrows the capacity of the environment to meet social and ecological needs. It is high time we need to embrace concepts of global, human-driven, environmental risks and interactions that move across very large scales of space and time.

Encouraging and inculcating a Lifestyle for Environment or Mission LiFE is a global initiative in this direction Launched by Government . It is a ground-breaking initiative aimed at addressing the challenges faced by our planet by democratizing environmental action, by making people pivotal to creating awareness, discovering solutions and taking requisite actions on climate change. It is a fact that Government on its own can't be the harbinger of change. A collective effort is the call of the hour and Mission LiFE has sounded the clarion call for all to join hands in this fight against environmental degradation.

Some habits stick longer than others, especially if they are taught early on. Keeping this in mind, CES has prepared an illustrated Mission LiFE booklet depicting the LiFE actions in their daily lives and 75 such individual LiFE actions across 7 categories that will be appealing to the youth and nudge them towards a change in their behaviour to adopt sustainability. The instructions written in vernacular language in conjunction with the vibrant and colourful pictures will be a potent tool in imbibing nature positive habits in the readers and drive us towards a sustainable future.

I extend my best wishes to the entire team from CES for compiling this wonderful book and sincerely hope that it will ignite the envirophile in each reader.

Wish the publication all the best.

Dhau, Bhubaneswar, Odisha

LIST OF ACTIONS

ଶକ୍ତି ସଫଳୟ
Save Energy

ଜଳ ସଫଳୟ
Save Water

ଏକକ ବ୍ୟବହୃତ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ ବର୍ଜନ କରନ୍ତୁ
Say No to Single Use Plastic

ଧାର୍ଯ୍ୟାୟ ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରଣାଳୀ ଆପଣାନ୍ତୁ
Adopt Sustainable Food Systems

ବର୍ଜ୍ୟ ହ୍ରାସକରଣ
Reduce Waste

ସୁସ୍ଥ ଜୀବନଶୈଳୀ ଆପଣାଅ
Adopt Healthy Lifestyles

ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ ବର୍ଜ୍ୟ ହ୍ରାସ
Reduce E-waste

SAVE ENERGY

ଶକ୍ତି ସଂଚୟ

ଏଲଇଡି ବଲ୍‌ବ କିମ୍ବା
ଟ୍ୟୁବ୍ ଲାଇଟ୍ ବ୍ୟବହାର କରିବା

USE LED
BULBS/ TUBE-LIGHTS

ଘେଉଁଠାରେ ସମ୍ଭବ ସର୍ବସାଧାରଣ
ପରିବହନ ବ୍ୟବହାର କରିବା

**USE PUBLIC
TRANSPORT
WHEREVER POSSIBLE**

ଯେଉଁଠାରେ ସମ୍ଭବ ଏଲେଭେଟର/ଲିଫ୍ଟ୍
ବ୍ୟବହାର ନ କରି ସିଡି/ପାହାଚ ଚଢ଼ି କରି ଯିବା

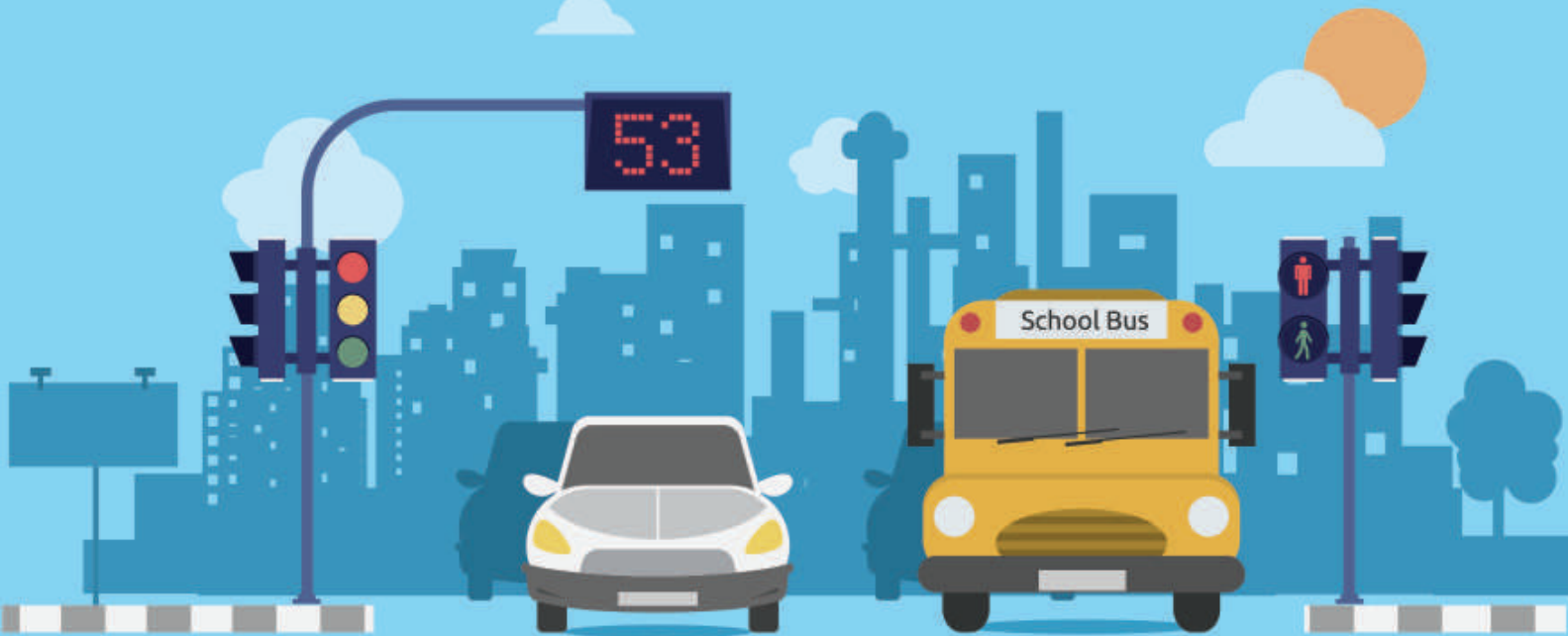
TAKE THE STAIRS

instead of an elevator wherever possible

ଦ୍ରାଫ୍ଟିଙ୍ଗରେ ଲାଲ୍ ବତୀ ଜଳୁଥିବା ବେଳେ ଏବଂ ରେଲଓ୍ଵେ
ପାଟକ ପଡ଼ିଥିବା ବେଳେ ଗାଡ଼ିର ଇଞ୍ଜିନ ବନ୍ଦ କରିଦିବା

SWITCH OFF
VEHICLE ENGINES
at red lights and railway crossings

ସ୍ଥାନୀୟ କିମ୍ବା ଅଳ୍ପଦୂର ଯାତ୍ରା ପାଇଁ
ସାଇକେଲ ବ୍ୟବହାର କରିବା

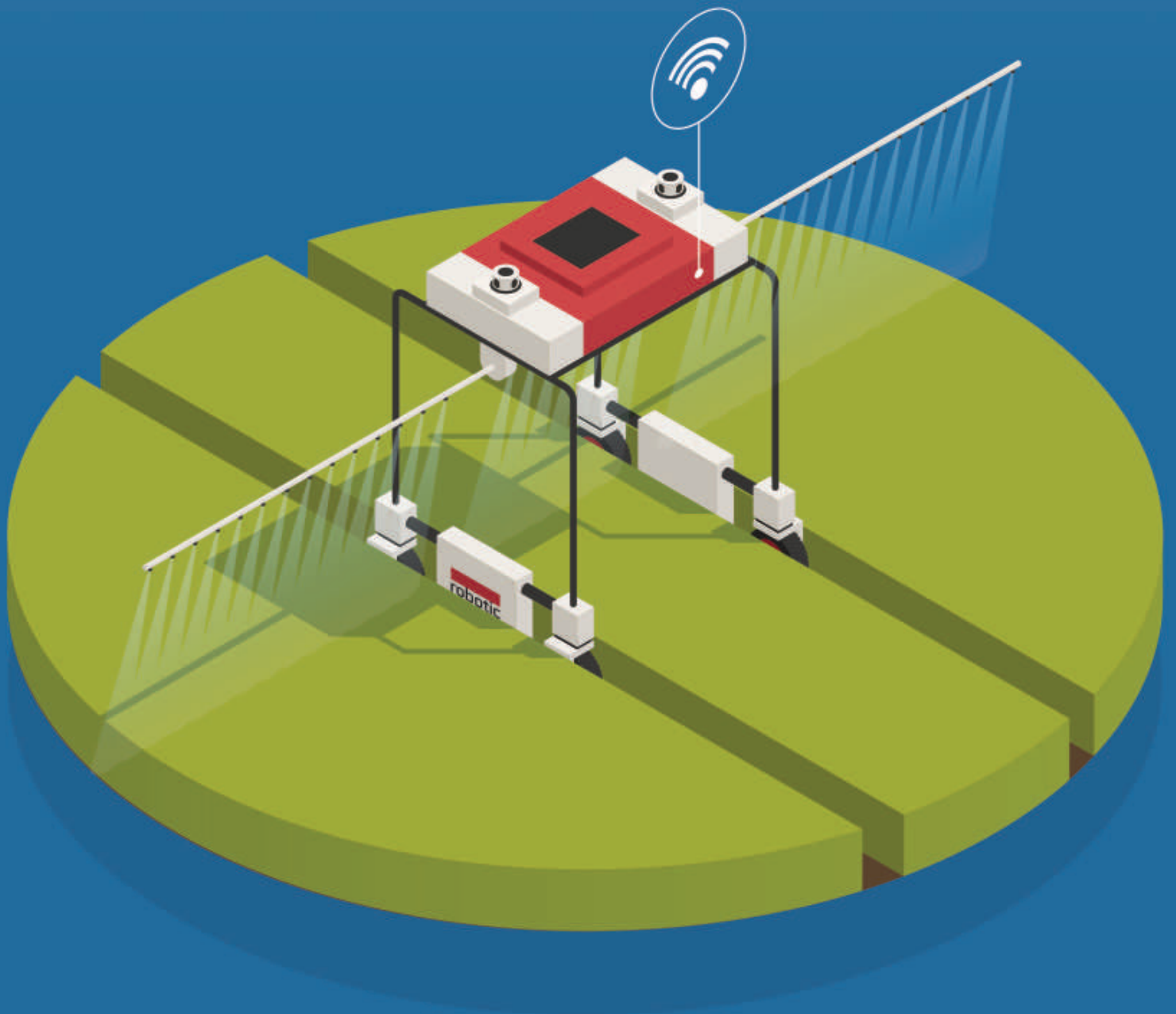

USE BICYCLES
for local or short commute

ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ପଞ୍ଜ ବ୍ୟବହାର
କରିସାରିବା ପରେ ବନ୍ଦ କରିଦିବା

SWITCH OFF

irrigation pumps after use

ଜୀବାଶ୍ମ ଇନ୍ଦନରେ ଚାଲୁଥିବା ଯେତେଲ ଓ ଡିଜେଲ ଯାନ
ବଦଳରେ ଘନୀଭୂତ ପ୍ରାକୃତିକ ଗ୍ୟାସ (ସି.ଏନ.ଜି)
କିମ୍ବା ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଯାନକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦବା

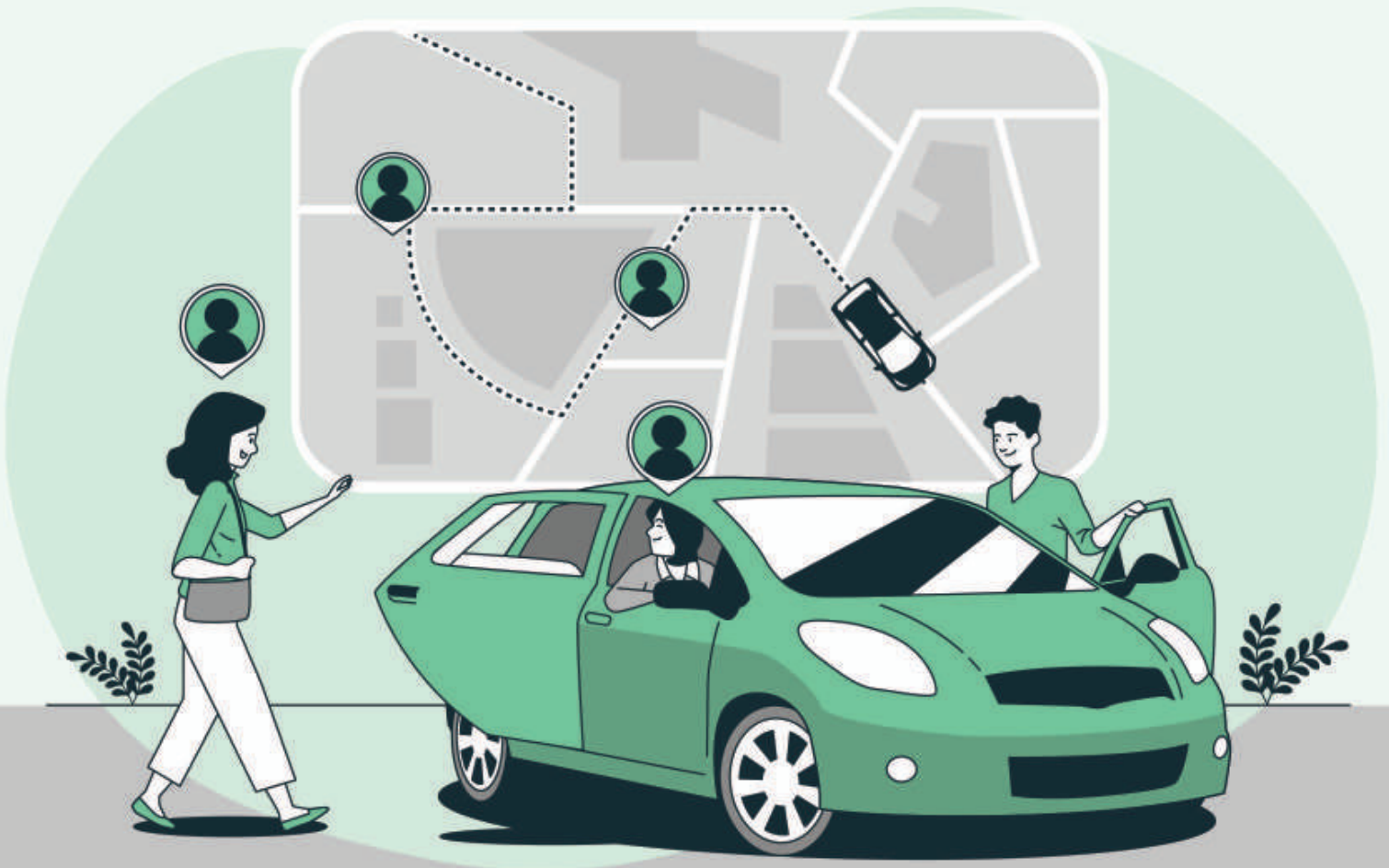
PREFER CNG/ EV VEHICLE
over petrol/ diesel vehicles

ବନ୍ଧୁ ଓ ସହକର୍ମୀ ମାନଙ୍କ ସହିତ
ସହଭାଗିତାରେ କାର୍ ବ୍ୟବହାର କରିବା

USE CARPOOLING

with friends & colleagues

ସଠିକ୍ ଗିୟରରେ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇବା
ଗିୟର ବଦଳାଇ ନଥିବାବେଳେ କ୍ଲଚ୍ ଉପରେ ପାଦ ରଖିବା ନାହିଁ ।

DRIVE IN THE CORRECT GEAR

Keep your foot off the clutch
when not changing gears

CORRECT ✓

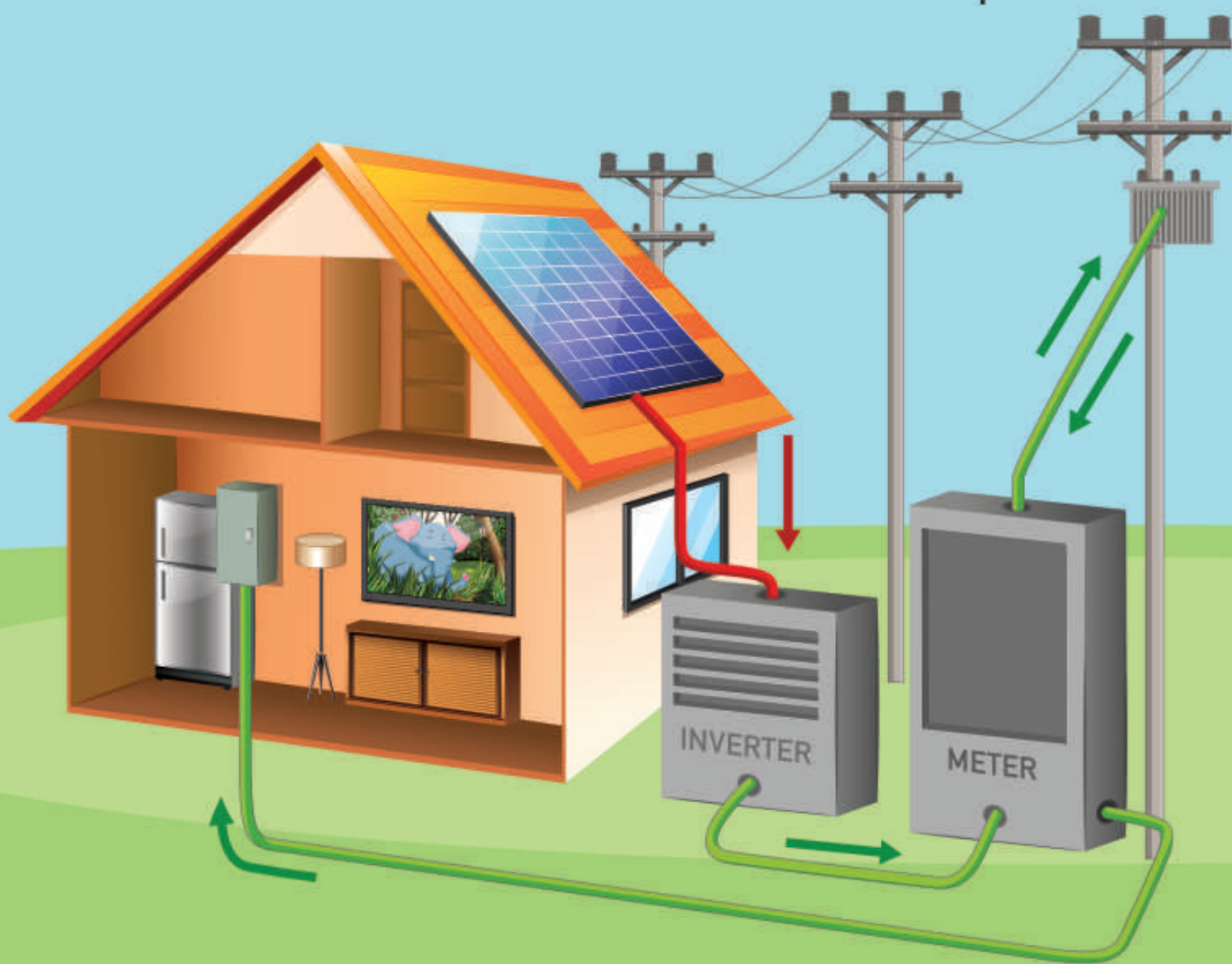

INCORRECT ✗

ଛାତ ଉପରେ ପାଣି ଗରମ କରିବା ପାଇଁ ଓ
ସୂର୍ଯ୍ୟ ତାପରେ ରାନ୍ଧିବା ପାଇଁ ସୌର ପ୍ୟାନେଲ ଲଗାଇବା

INSTALL A SOLAR WATER or solar cooker heater on rooftops

ବ୍ୟବହାର ନ ହେଉଥିବାବେଳେ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଉପକରଣ
ଗୁଡ଼ିକୁ ବନ୍ଦ କରି ପ୍ଲଗ ପଏଣ୍ଟରୁ କାଢ଼ିଦିବା

SWITCH OFF

Appliances from plug points when not in use

ରନ୍ଧନ କ୍ରିୟା ଓ ବିଦ୍ୟୁତ ଆବଶ୍ୟକତା ପାଇଁ
ବାୟୋଗ୍ୟାସ ବ୍ୟବହାର କରିବା

USE BIOGAS

for cooking and electricity needs

ଶୀତତାପ ନିୟନ୍ତ୍ରକ/ବାତାନୁକୁଳକ ଯନ୍ତ୍ରର
ତାପମାତ୍ରା ୨୪ ଡିଗ୍ରୀ ସେଲସିୟସ୍ରେ ରଖିବା

KEEP TEMPERATURE of Air Conditioners to 24 degrees

ଅନ୍ୟ ବାସନ ବଦଳରେ ପ୍ରେସରକୁକରର
ବ୍ୟବହାରକୁ ପସନ୍ଦ କରିବା

PREFER

Pressure Cookers over other Cookware

ନିଜର ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ ଉପକରଣ ଗୁଡ଼ିକୁ
ଶକ୍ତିସଂଚୟ ତତ୍ତ୍ଵରେ ରଖିବା

KEEP YOUR

Electronic devices in energy-saving mode

ବାରମ୍ବାର ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ସ
ଉପକରଣ ଗୁଡ଼ିକର ସ୍ମାର୍ଟ ସୁଇଚ୍ ସୁଇଚ୍ ଲଗାଇବା

USE SMART

Switches for appliances which are used frequently

ପାଣିକୁ ଶୀତଳ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବସାଧାରଣ
ମାଟି ପାତ୍ର/ମାଠିଆ ବ୍ୟବହାର କରିବା

INSTALL COMMUNITY

Earthen pots for cooling water

ଫ୍ରିଜ୍ ବା ଫ୍ରିଜରରୁ ନିୟମିତ ଭାବେ ବରଫ ନିଷ୍କାସନ କରିବା

DEFROST

Fridge or freezer regularly

ଘେଉଁଫିଲରେ ଚାଲିବା/ଦଉଡ଼ିବା ଅପେକ୍ଷା ବାହାରେ ଚାଲିବା/ଦଉଡ଼ିବା

RUN

Outdoors instead of on a treadmill

Save Water

ଜଳ ସଂଚୟ

ମିଲେଟ୍ସ ପରି କମ୍ ଜଳ
ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା ଫସଲ ଚାଷ ଆପଣାଇବା

ADOPT

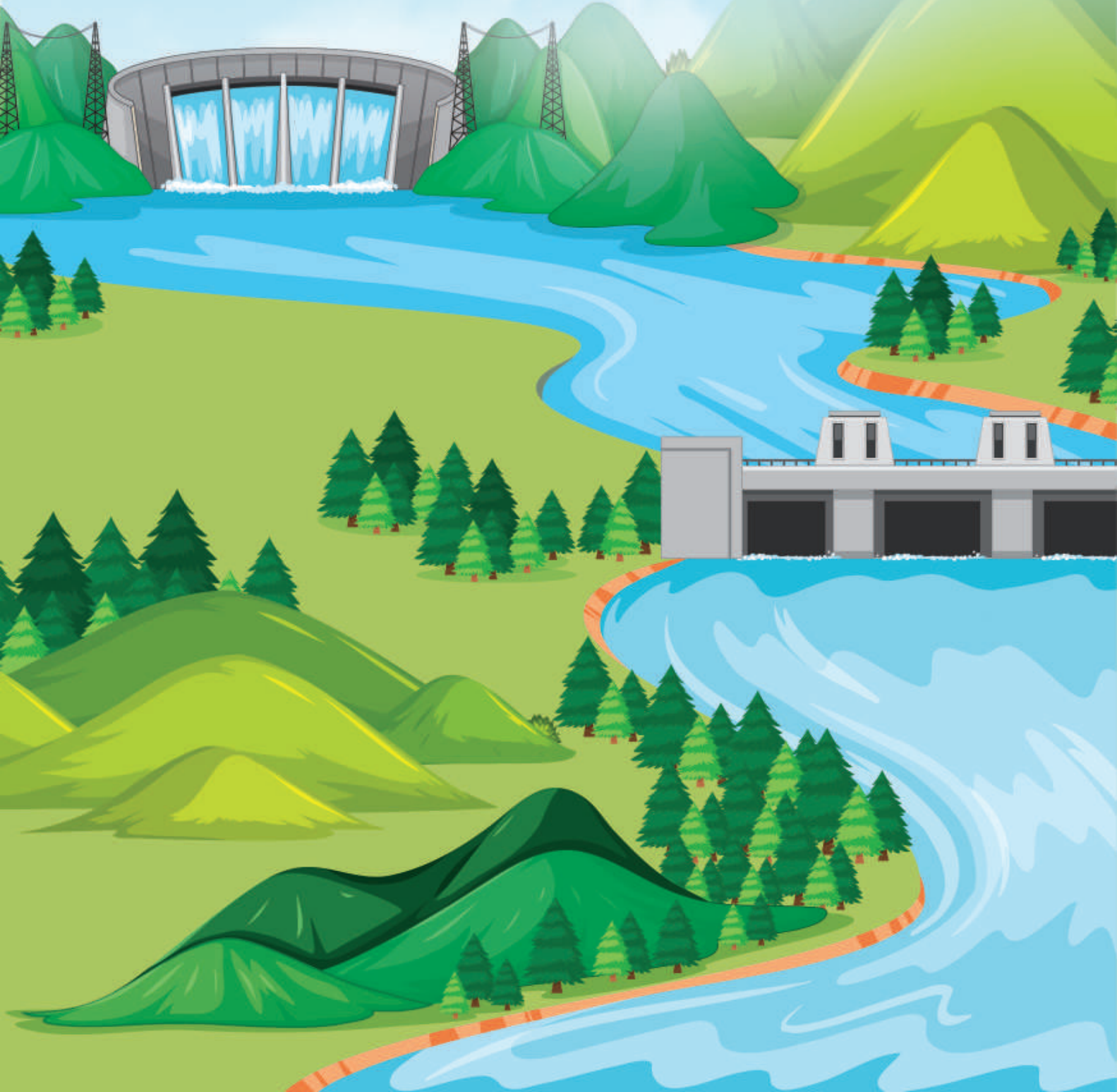
Cultivation of less **water intensive** crops like millets

ଅମୃତ ସରୋବର ଯୋଜନାରେ
ଗ୍ରାମୀଣ ଜଳାଶୟ ଗୁଡ଼ିକର ପୁନଃଊର୍ଜନରେ ଭାଗ ନବ।

PARTICIPATE

in recharge of rural water bodies through Amrit Sarovar
Scheme

ଫସଲ ବିବିଧକରଣ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ । ଧାନ ଓ ଗହମ ଚାଷରୁ
ଡାଲି ଓ ତୈଳବାଜ ଜାତୀୟ ଫସଲ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରନ୍ତୁ ।

PRACTICE

Crop diversification. Move from rice & wheat cultivation
to pulse & oil seed cropping system.

ଦକ୍ଷ ଜଳ ସଂରକ୍ଷକ କୌଶଳ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ।

(ଯେପରିକି କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନ, ବନ୍ଧ ବାନ୍ଧିବା, ସିଧାସଳଖ ବିହନ ବାଣ୍ଟିବା, ଚାଷ ପୋଖରୀ, ବିନା ହଳରେ ରକ୍ଷ , ଦିନେ ଛାଡ଼ି ଦିନେ ପାଣି ମଡ଼ାଇବା ଏବଂ ଶୁଖିଲା ଛାଡ଼ିଦେବା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦ୍ଧତି)

USE

Efficient water saving technologies

(like micro-irrigation, bunding, farm ponds, zero tillage, direct seeded rice, alternate wetting and drying and others)

ଘର/ବିଦ୍ୟାଳୟ/କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ବର୍ଷାଜଳ ଅମଳ ପ୍ରକୃତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା

CREATE

Rainwater harvesting infrastructure in home/schools/offices

ଯେଉଁଠି ସମ୍ଭବ, ବର୍ଜ୍ୟ ବସ୍ତୁ ବ୍ୟବହାର କରି ତିଆରି ହୋଇଥିବା
ବୁଦ୍ଧା ଜଳସେଚନ ପ୍ରଣାଳୀ ବ୍ୟବହାର କରିବା

USE DRIP IRRIGATION

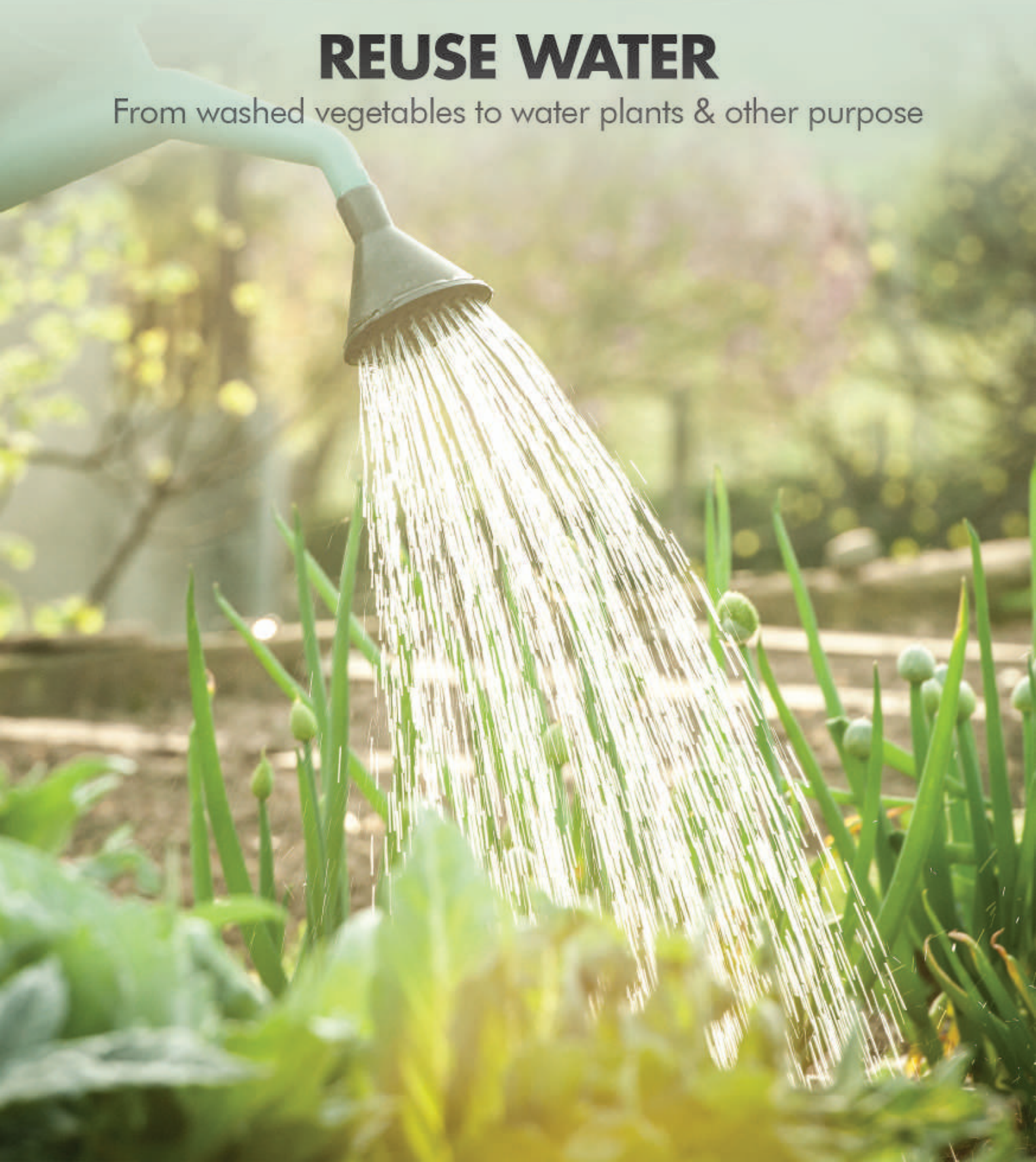
Systems created with waste materials, wherever possible

ପରିବା ପତ୍ର ଧୋଇବା ପାଣିର ପୁନଃବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଗଛରେ ଦବା
ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉପଯୋଗ କରିବା

REUSE WATER

From washed vegetables to water plants & other purpose

ଭାରୀ ବାସନକୁସନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଧୋଇବା ପୂର୍ବରୁ ଭିଜାଇ ଦବା

PRE-SOAK

Heavy pots and pans before washing them

ପ୍ରତିଥର ପାଇପରେ ପାଣି ଆସିଲା ସମୟରେ
ପୂର୍ବରୁ ଘରେ ଗଚ୍ଛିତ ଥିବା ଅବ୍ୟବହୃତ ପାଣିକୁ ନଷ୍ଟ କରିବାନାହିଁ ।

DO NOT DISCARD

Unused stored water every time there is fresh water
coming in taps

ଘର ଚଟାଣ ସଫା କଲାବେଳେ, ଗାଡ଼ି ଧୋଇଲାବେଳେ
ବା ଗଛରେ ପାଣି ଦେବାବେଳେ ପାଇପ୍ ବ୍ୟବହାର ନ କରି ବାଲଟି ବ୍ୟବହାର କରିବା

USE BUCKETS

Instead of hose pipes to water plants/ floors/ vehicles

ଟ୍ୟାପ୍‌ରେ, ପାଣି ପାଇପ୍‌ରେ ଏବଂ ଫ୍ଲୁସ୍‌ରେ
ଲିକ୍ ଥିଲେ ତୁରନ୍ତ ଏହାକୁ ମରାମତି କରିବା

FIX LEAKS

Fix leaks in flushes, taps and waterpipes

ପାଣିଟ୍ୟାପ୍, ସାଞ୍ଚର ଏବଂ ଟଏଲେଟ୍ ଫ୍ଲୁସ୍ ଗୁଡ଼ିକରେ
ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ ସମ୍ପନ୍ନ ଉପକରଣ ଲଗାଇବା

USE WATER-EFFICIENT

Fixtures for taps, and showerheads, and toilet flush units

ଚୂହରେ ନିୟମିତ ଭାବେ ଜଳ ବ୍ୟବହାର
ମାପିବା ପାଇଁ ପାଣି ମିଟର ବା ମାପଯନ୍ତ୍ର ଲଗାଇବା

INVEST IN A WATER METER

For your house to measure water consumption regularly

ଶୀତତାପ ନିୟନ୍ତ୍ରକ ଏବଂ ରିଭର୍ସ ଓସ୍ତୋସିସ ଜଳବିଶୋଧକ ଯନ୍ତ୍ରରୁ
ନିର୍ଗତ ପିଇବା ଅଯୋଗ୍ୟ ଜଳକୁ ବାସନ ମାଜିବା, ଗଛରେ ପାଣି ଦେବା
ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପୁନଃ ବ୍ୟବହାର କରିବା

REUSE WATER

Drained out from AC/RO for cleaning utensils,
watering plants and others

କମ୍ପ୍ୟୁଟର ନଷ୍ଟ କରୁଥିବା ଜଳ ବିଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେବା

PREFER A

Water purification system that wastes less water

SAY NO TO SINGLE USE PLASTIC

ଏକକ ବ୍ୟବହୃତ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ ବର୍ଜନ କରା

କିଣାକିଣି ପାଇଁ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ ଥଳୀ/ବ୍ୟାଗ୍ ବଦଳରେ
କପଡ଼ା ଥଳୀ/ବ୍ୟାଗ୍ ବ୍ୟବହାର କରିବା

USE CLOTH BAG

For shopping instead of plastic bags

ଯେଉଁଠାରେ ସଂଭବ, ନିଜ ପାଣିବୋତଲ ସାଙ୍ଗରେ ନେବା

CARRY YOUR OWN

Water bottle wherever possible

ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବା ଗ୍ଲାସ ଓ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ ଡବା ଗୁଡ଼ିକୁ
ଜିନିଷପତ୍ର ଗଚ୍ଛିତ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରିବା

REUSE GLASS

Containers/ packaging plastic items as storage boxes

ସହର ଓ ଜଳାଶୟନଗୁଡ଼ିକର ସଫେଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଜେ ସାମିଲ ହେବା ଏବଂ
ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସାମିଲ ହେବା ପାଇଁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା

PARTICIPATE IN AND

Mobilize participation for clean-up drives of cities
and water bodies

ସମାବେଶ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାନଙ୍କରେ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ ନଥିବା ଏବଂ
ପରିବେଶ ସହାୟକ କଣ୍ଟା ଚାମଚ ବ୍ୟବହାର କୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିବା

PREFER USING

Non-plastic eco-friendly cutlery during
gatherings and events

ବ୍ୟବହାର ହେଉ ନଥିବା ସମୟରେ ପାଣି ଟ୍ୟାପକୁ ବନ୍ଦ କରିବା

TURN OFF

Running taps when not in active use

ସାମାଜିକ ନୀତିକାନ୍ଦ ବଦଳରେ
ମୋନସ୍ଟ୍ରୁଆଲ କପ୍ ବ୍ୟବହାର କରିବା

USE MENSTRUAL Cups instead of sanitary napkins

ଶିଳ କିମ୍ବା ପୁନଃଚକ୍ରିତ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ ଲଞ୍ଜ୍ ବାକ୍ସ ଏବଂ
ପାଣିବୋତଲ ବ୍ୟବହାର କରିବା

USE

Steel/ recyclable plastic lunch boxes and water bottles

କ୍ଷୀର, ଘୋଳଦହି ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ପ୍ୟାକେଜିଂଗ ବ୍ୟାଗ କୁ କେବଳ ଆଂଶିକ
କାଟିବା ଯାହା ଦ୍ୱାରା କଟା ଯାଇଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ ଖଣ୍ଡ ଅନ୍ୟ ଜୈବ ବିଘଟନ କ୍ଷମ ବର୍ଜ୍ୟ
ବସ୍ତୁ ସହ ମିଶି ପାରିବ ନାହିଁ।

CUT THE PACKAGING

Bags used for milk, buttermilk, etc. only partially to avoid plastic bits from mixing into biodegradable waste

ପାଇଁଶରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ‘ଗୁଥ୍ ବ୍ରସ’ ଓ ନିମ୍ବ କାଠ ପାନିଆ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦବା

OPT FOR

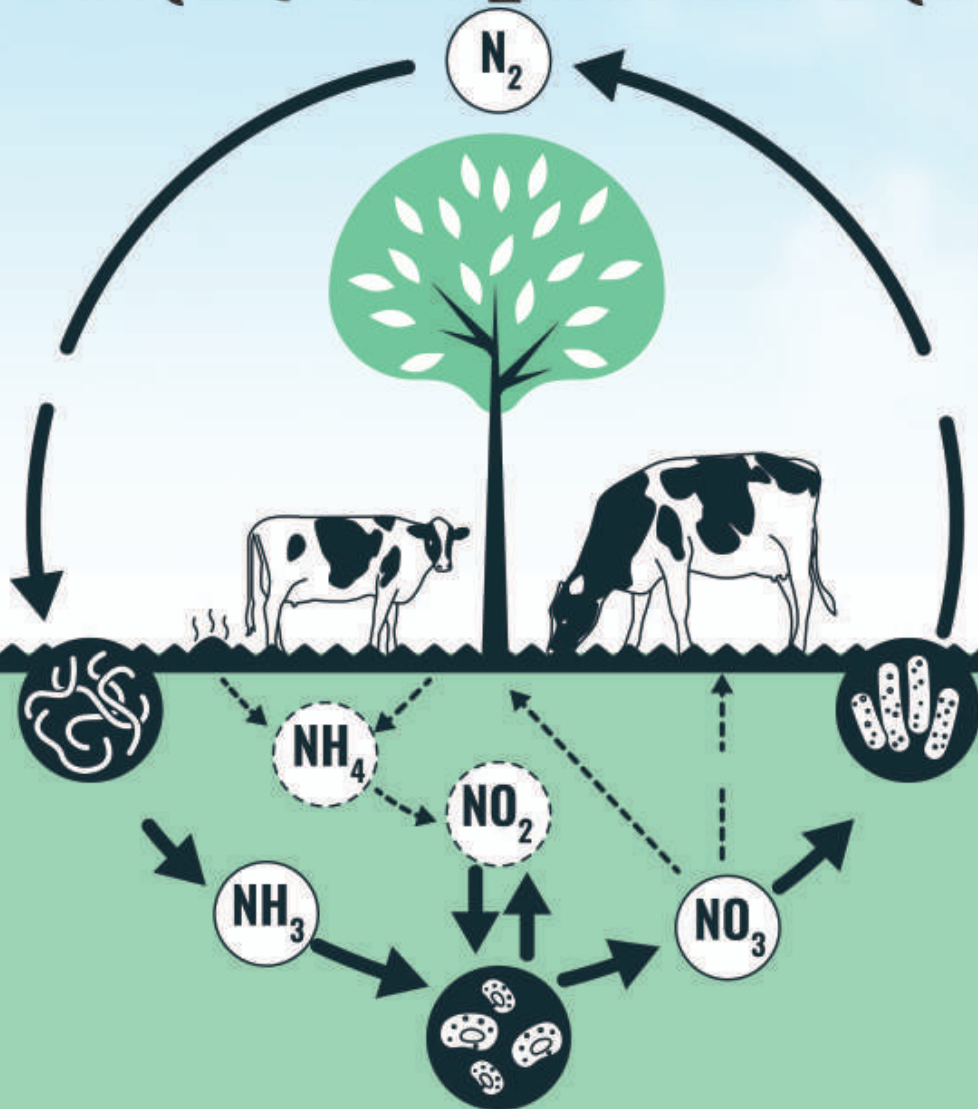
Bamboo toothbrushes and neem combs

ADOPT SUSTAINABLE

FOOD SYSTEMS

ପାରମ୍ପାରିକ ଜୀବନ ପ୍ରଣାଳୀ ଆପଣାଇବା

ଅଙ୍ଗନବାଡ଼ି କେନ୍ଦ୍ର, ସ୍କୁଲ ମାନଙ୍କରେ ଦିଆ ଯାଉଥିବା ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଏବଂ ସାର୍ବଜନିନ ବିତରଣ ଯୋଜନା ଆହାରରେ ମାଣ୍ଡିଆ ଓ ବାଜରା ଜାତୀୟ ଶସ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା

INCLUDE MILLETS

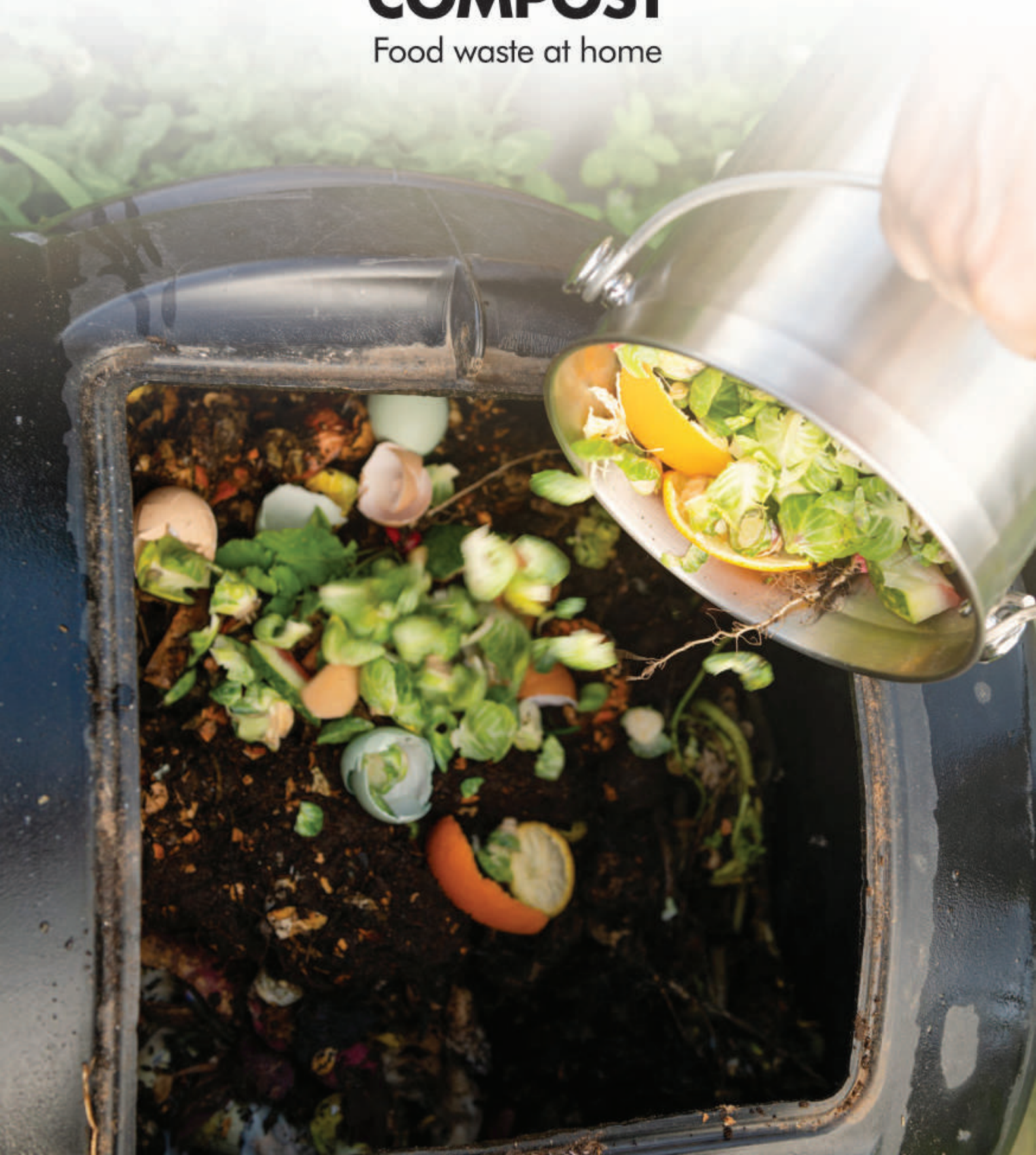
In diets through Anganwadi, Mid-Day meal and PD scheme

ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ଖାଦ୍ୟପଦାର୍ଥ ଦ୍ୱାରା ଘରେ କମ୍ପୋଷ୍ଟ ତିଆରି କରିବା

COMPOST

Food waste at home

ଘରେ, ବିଦ୍ୟାଳୟରେ କିମ୍ବା କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ପରିସରରେ
'ରୋଷେଇ ବଗିଚା' କିମ୍ବା 'ଛାତ ବଗିଚା' ତିଆରି କରିବା

CREATE KITCHEN

Gardens/ terrace gardens at homes/ schools/ offices

ଗାଈ ଗୋବରରୁ ଜୈବିକ ସାର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା

PREPARE ORGANIC

Manure from cow dungs and apply to farms

ସ୍ଥାନୀୟ ଉତ୍ପାଦକୁ ହେଉଥିବା ଏବଂ
ଋତୁଭିତ୍ତିକ ମିଳୁଥିବା ଖାଦ୍ୟପଦାର୍ଥକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେବା

PREFER LOCALLY

Available and seasonal foods

ଦୈନନ୍ଦିନ ଭୋଜନ ସମୟରେ
ଛୋଟ ପ୍ଲେଟ୍ ବ୍ୟବହାର କରି ଖାଦ୍ୟ ଅପଚୟ କମ୍ କରିବା

USE SMALLER

Plates for daily meals to save food wastage

Simlipal National Park

REDUCE WASTE

Swachhata Actions

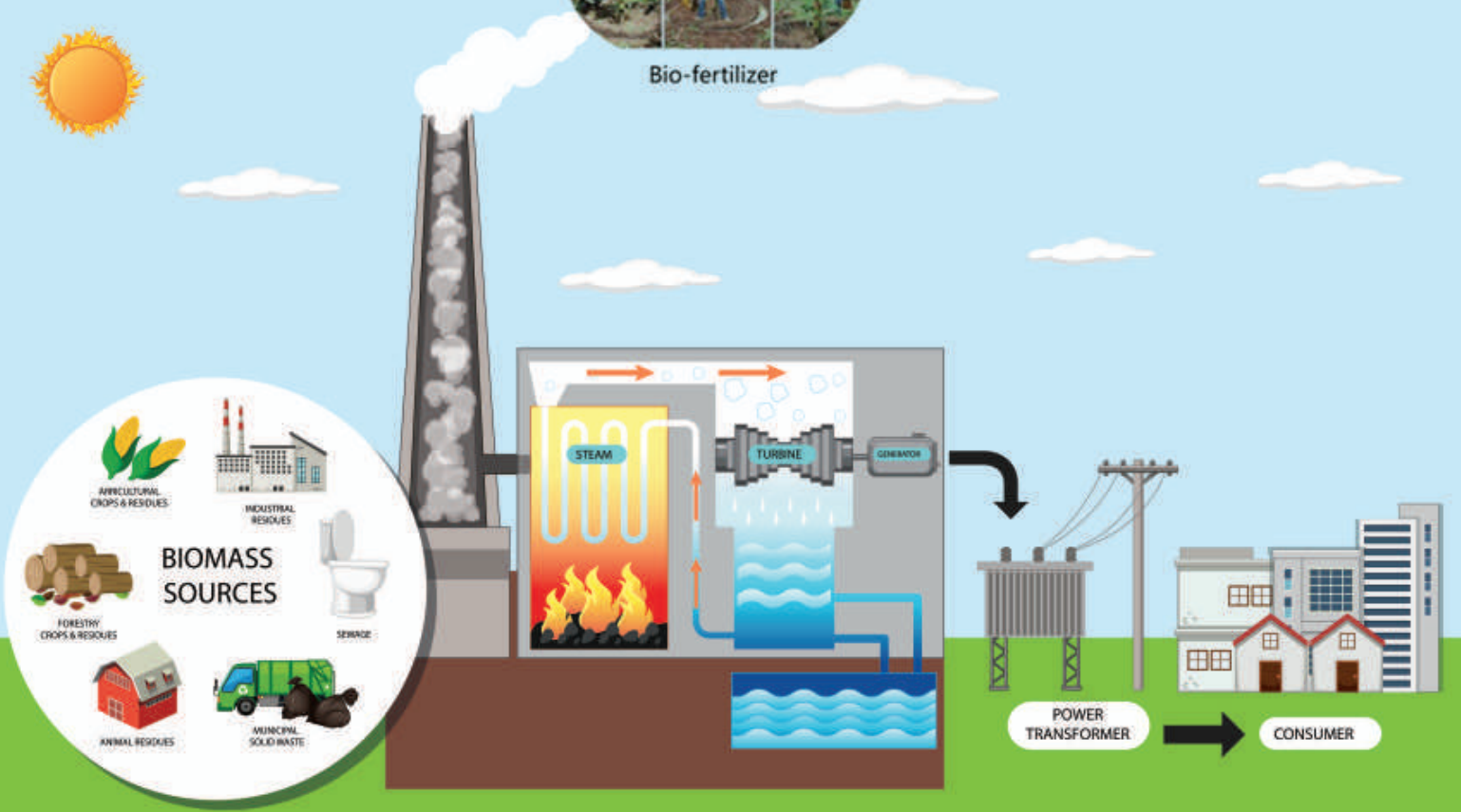
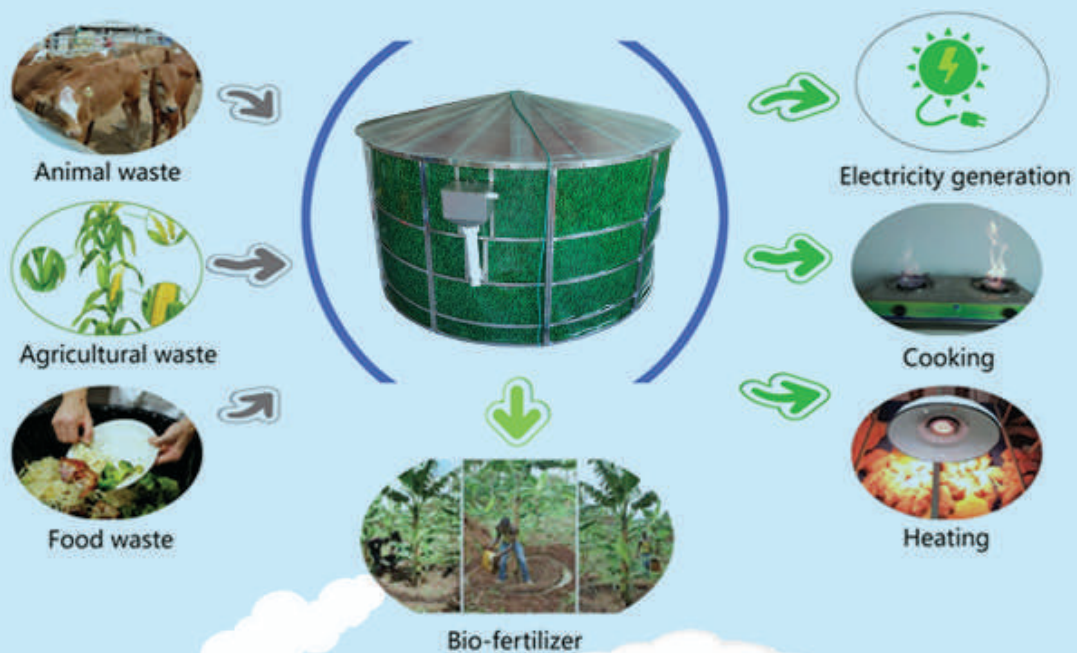
ବର୍ଜ୍ୟ ହ୍ରାସକରଣ

ଗୋରୁ ବର୍ଜ୍ୟ ବସ୍ତୁ, ଖାଦ୍ୟ ଓ କୃଷିଜାତ ବର୍ଜ୍ୟ ବସ୍ତୁ
ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଯୋଜନାରେ ନିର୍ମିତ ବାୟୋଗ୍ୟାସ ପ୍ଲାଣ୍ଟରେ ବିନିଯୋଗ କରିବା

CONTRIBUTE

Cattle waste, food waste, and agricultural waste to
biogas plant (provided under GOBARDHAN)

ଘରେ ଶୁଖିଲା ଏବଂ ଓଦା ବର୍ଜ୍ୟ ବସ୍ତୁ
ପୃଥକ୍ କରିବା ଅଭ୍ୟାସ କରିବା

PRACTICE

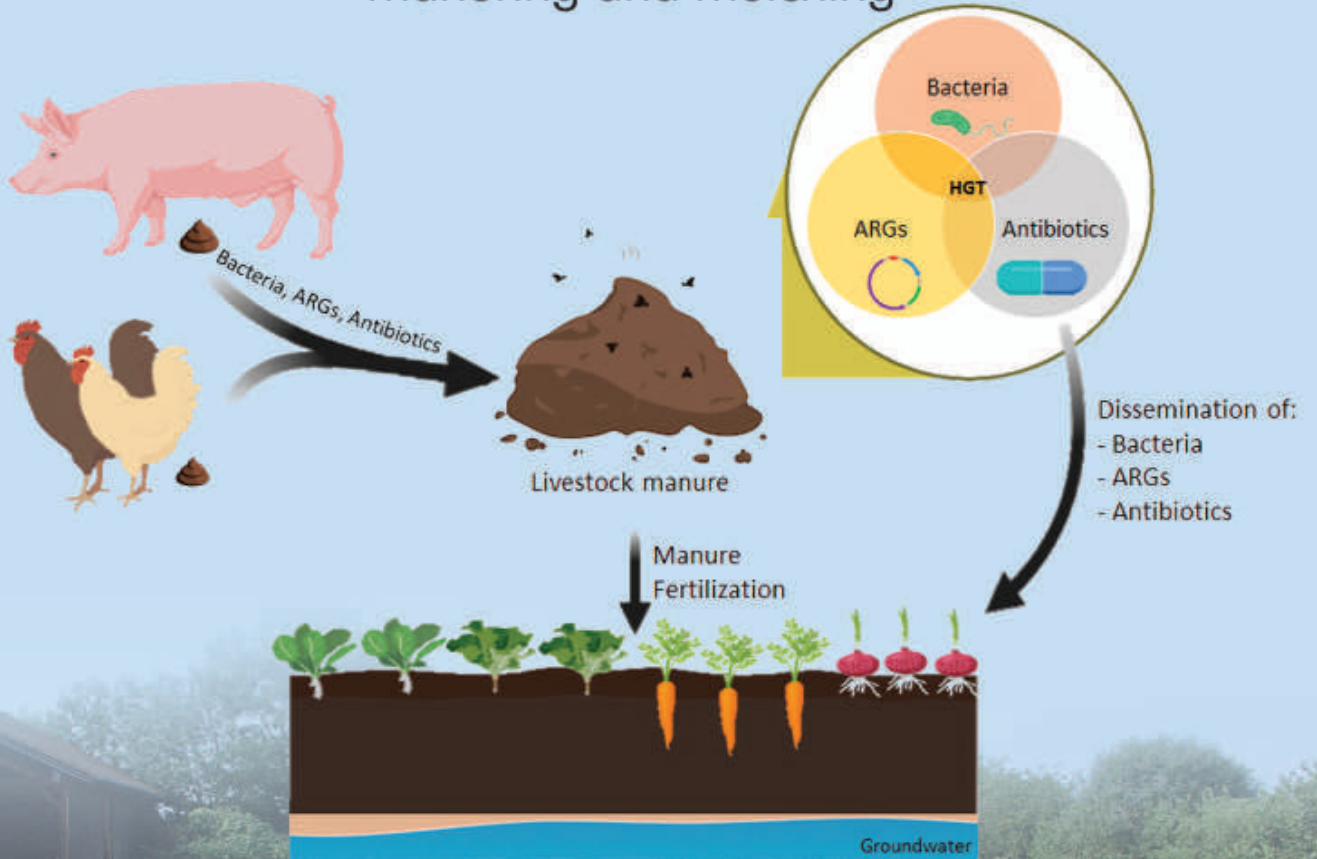
Segregation of dry and wet waste at homes

କମ୍ପୋଷ୍ଟି ଓ ଖତ ତିଆରି ପାଇଁ କୃଷି ଅବଶିଷ୍ଟାଣ,
ପଶୁ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ବ୍ୟବହାର କରିବା

USE

Agricultural residue, animal waste for composting,
manuring and mulching

ପୁରୁଣା ଖବର କାଗଜ, ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ଗୁଡ଼ିକର
ପୁନଃଚକ୍ରଣ ଓ ପୁନଃବ୍ୟବହାର କରିବା

RECYCLE & REUSE

Old newspapers, magazines

ଅବ୍ୟବହୃତ ଏବଂ ବଳକା ରହିଯାଇଥିବା ଅରନ୍ଧା ପନିପରିବା ଅବଶିଷ୍ଟ
ଗୋରୁ ଗାଇମାନଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବା

FEED UNUSED

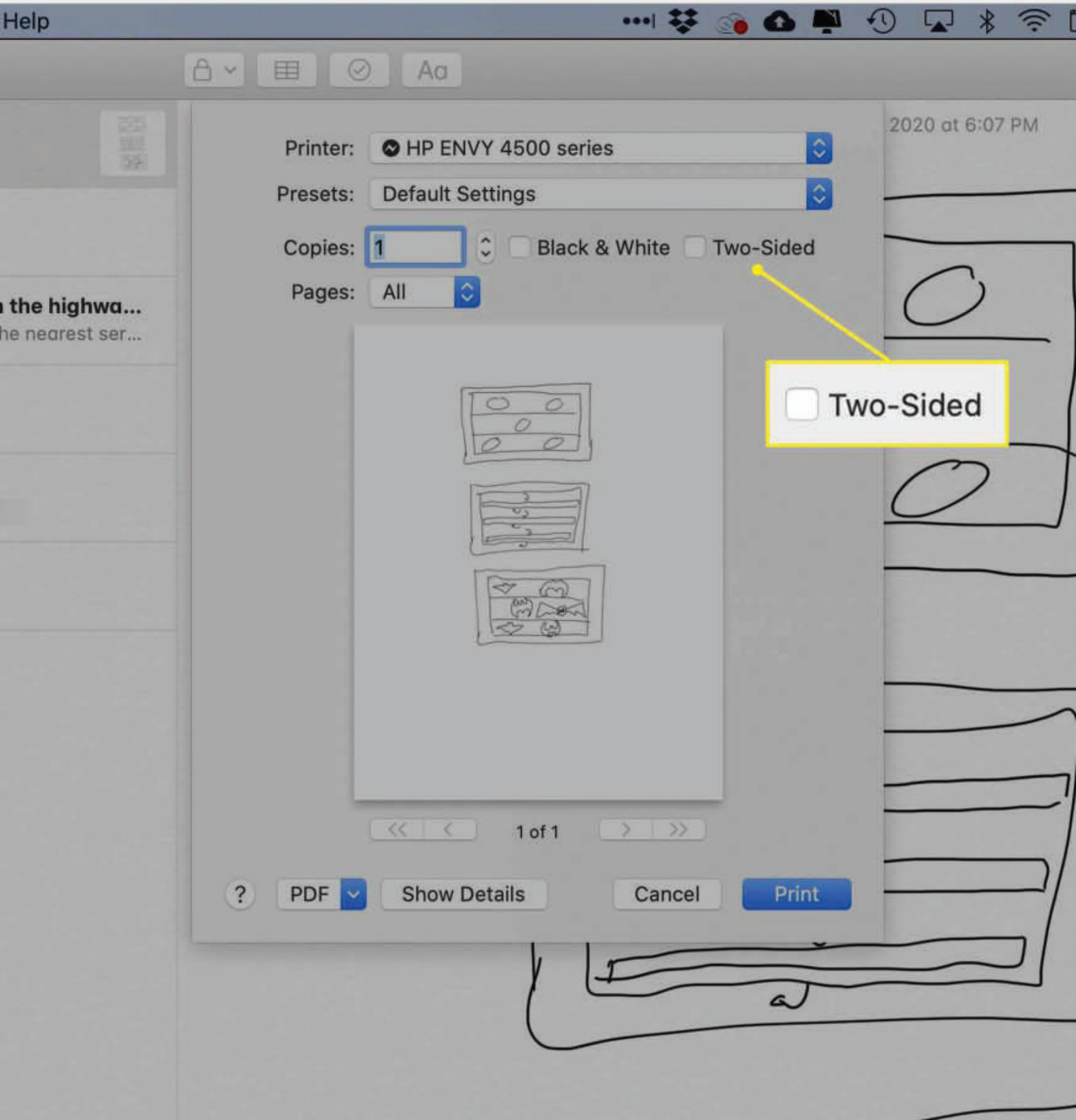
And uncooked vegetables leftovers to cattle

କମ୍ପ୍ୟୁଟରରେ ପ୍ରିଣ୍ଟ କଲାବେଳେ (ଛାପିଲା ବେଳେ)
କାରାଜର ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ପ୍ରିଣ୍ଟର (ଛାପିବାର) ବିକଳ୍ପ ଚୟନ କରିବା

SET PRINTER

Default to double-side printing

ପୁରୁଣା ଆସବାବ ପତ୍ର ମରାମତି, ପୁନଃବ୍ୟବହାର ଓ ପୁନଃଚକ୍ରଣ କରିବା

REPAIR

Reuse and recycle old furniture

ପୁନଃଚକ୍ରିତ କାଗଜରେ ତିଆରି ସାମଗ୍ରୀ କିଣିବା

BUY PAPER

Products made from recycled paper

ପୁରୁଣା ଲୁଗାପଟା ଓ ବହିପତ୍ରକୁ ଦାନ କରିବା

DONATE

Old clothes and books

ଜଳାଶୟ ଏବଂ ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନରେ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପକାଇବା ନାହିଁ ।

DO NOT DISCARD

Waste in water bodies and in public spaces

ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନରେ ଗୃହପାଳିତ ଜୀବଙ୍କୁ
ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ଦେବା ନାହିଁ ।

DO NOT LET

Pets defecate in the public places

ADOPT HEALTHY LIFESTYLES

ସୁସ୍ଥ ଜୀବନଶୈଳୀ ଆପଣାଇବା

ପୁଷ୍ଟି ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟରେ ମିଳେଟ୍, ଏବଂ ଦେଶୀ/ସ୍ଥାନୀୟ
ଔଷଧୀୟ ଗୁଳ୍ମ ଓ ବୃକ୍ଷଲତାର ବ୍ୟବହାରକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା

ENCOURAGE

Use of millets in food and indigenous herbs and
medicinal plants for nutrition and well being

ପ୍ରାକୃତିକ କିମ୍ବା ଜୈବିକ ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଖାଇବାକୁ ପସନ୍ଦ କରିବା

PREFER CONSUMING

Natural or organic products

ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ତରରେ ଜୈବ ବିବିଧତା ସଂରକ୍ଷଣ ଆରମ୍ଭ କରିବା

START BIODIVERSITY

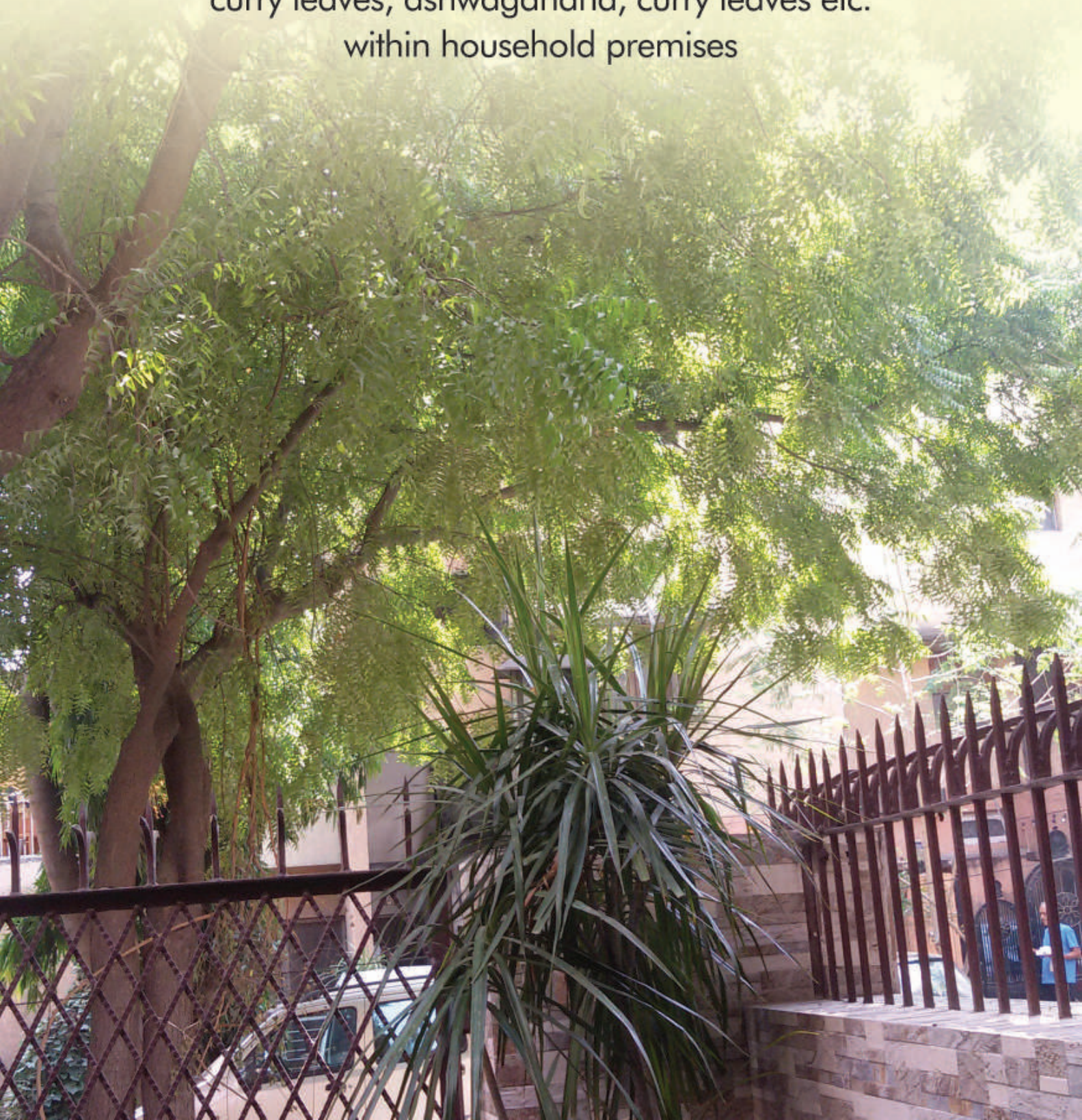
Conservation at community level

ନିଜ ଘର ବାଡ଼ି ବଗିଚାରେ ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷଲତା ଯଥା
ନିମ୍ବ, ତୁଳସୀ, ପୁଦିନା, ଭୃଷ୍ମିଙ୍ଗ, ଅଶ୍ୱଗନ୍ଧା ଇତ୍ୟାଦି ଲଗାଇବା

PLANT MEDICINAL

Plants such as neem, tulsi, giloy, mint,
curry leaves, ashwagandha, curry leaves etc.
within household premises

ପ୍ରାକୃତିକ କିମ୍ବା ଜୈବିକ କୃଷି ଅଭ୍ୟାସ କରିବା

PRACTICE

Natural or organic farming

ପ୍ରଦୂଷଣର ପ୍ରଭାବକୁ ହ୍ରାସ କରିବା ପାଇଁ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ କରିବା

PLANT TREES

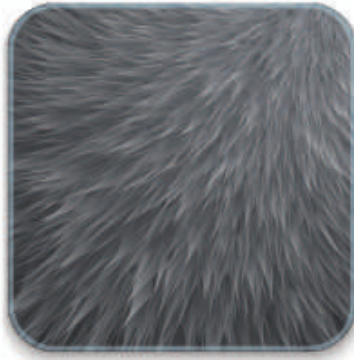
To reduce the impact of pollution

ଜଙ୍ଗଲୀ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ଚମଡ଼ା, ହାତୀ ଦାନ୍ତ ଓ
ଲୋମରେ ତିଆରି ଦ୍ରବ୍ୟ କିମ୍ବା ସ୍ମାରକ କିଣିବା ନାହିଁ।

AVOID PURCHASING

Products/souvenirs made from skin,
tuskers and fur of wild animals

ନିଜର ଆବାସିକ କ୍ଷେତ୍ର/ବିଦ୍ୟାଳୟ/କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ
ସବୁଜ କ୍ଲବ୍ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଏବଂ ଯୋଗ ଦେବା

CREATE

And volunteer at community food and cloth banks,
and at animal shelters

ନିଜର ଆବାସିକ କ୍ଷେତ୍ର/ବିଦ୍ୟାଳୟ/କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ
ସବୁଜ କ୍ଲବ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଏବଂ ଯୋଗ ଦେବା

INITIATE

and/or join green clubs in your
residential area/ school/ office

REDUCE E-WASTE

ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ସ ବର୍ଜ୍ୟ ହ୍ରାସ

ବୈଦ୍ୟୁତିକ ଉପକରଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା
ଅପେକ୍ଷା ତାହାର ମରାମତି ଓ ବ୍ୟବହାର କରିବା

REPAIR

and use electronic devices over discarding the devices

ନିକଟସ୍ଥ ଇ-ପୁନଃଚକ୍ରଣ କେନ୍ଦ୍ରରେ
ଇ-ଉପକରଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା

DISCARD

Gadgets in nearest e-recycling units

ପୁନଃ ଚାର୍ଜ କରାଯାଇପାରୁଥିବା
ଲିଥିୟମ୍ ବ୍ୟାଟେରୀ ବ୍ୟବହାର କରିବା

USE

Rechargeable lithium cells

ପେନ୍ ଡ୍ରାଇଭ/ହାର୍ଡ ଡ୍ରାଇଭ ବଦଳରେ
କ୍ଲଉଡ୍ ଷ୍ଟୋରେଜ୍ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେବା

PREFER

Cloud storage over a pen drive / hard drive

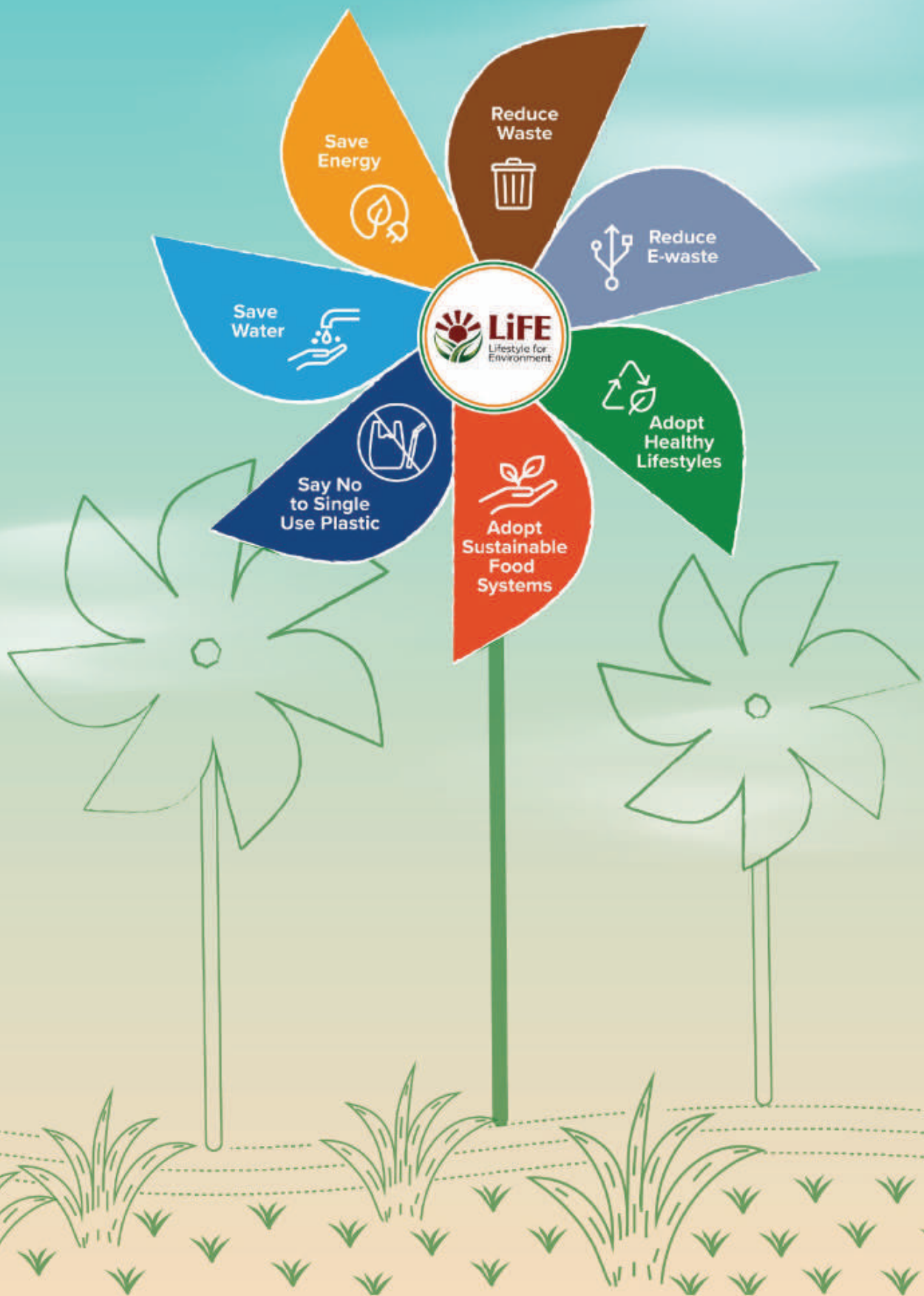

E-waste Recycling Facility

Say No to Single Use Plastic

#ChooseLiFE #MissionLiFE
#ProPlanetPerson #PrakritiKaKhayal

CENTRE FOR ENVIRONMENTAL STUDIES (CES)
Department of Forest, Environment & Climate Change, Government of Odisha

📍 CRP - Ekamrakanan Road, IRC Village, Nayapalli, Bhubaneswar, Odisha - 751015

☎ 0674 - 255 1853 | 🌐 www.cesodisha.org | ✉ cesodisha@gmail.com | 🌐 /CESOdishaGovt